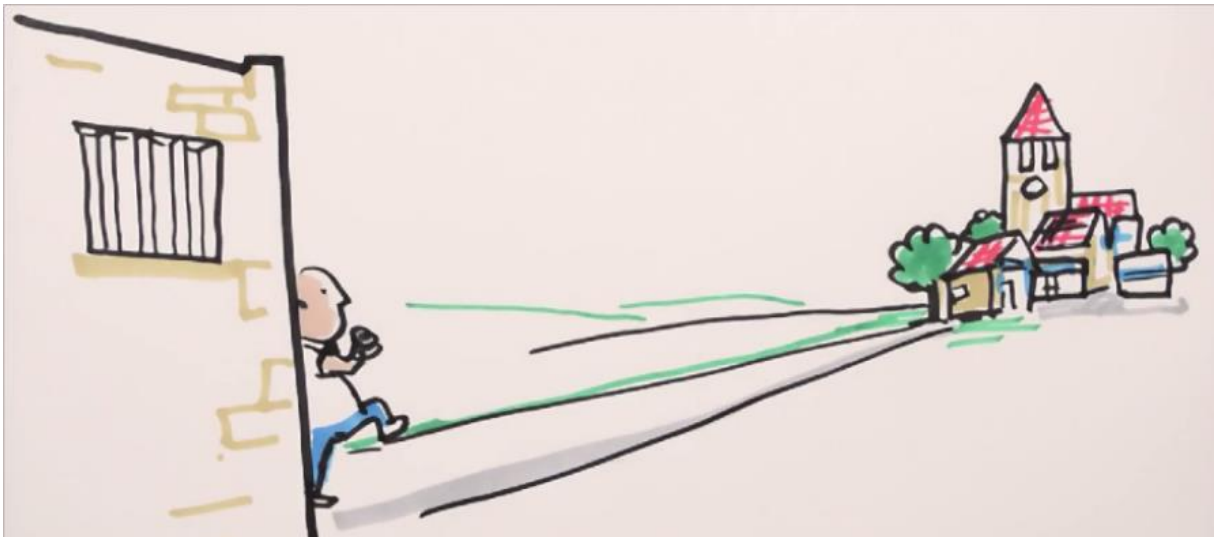

Plaatsverbondenheid van ex-gedetineerden

Een onderzoek naar de plaatsbeleving van ex-gedetineerden nadat ze zijn teruggekeerd in de samenleving ten opzichte van vóór detentie.

Colofon

Titel:	Plaatsverbondenheid van ex-gedetineerden
Ondertitel:	Een onderzoek naar de plaatsbeleving van ex-gedetineerden nadat ze zijn teruggekeerd in de samenleving ten opzichte van vóór detentie.
Auteur:	Lynn Möhlmann l.a.e.mohlmann@student.rug.nl s2972832
Opleiding:	Sociale geografie en planologie Faculteit Ruimtelijke wetenschappen Rijksuniversiteit Groningen
Begeleider:	dr. Billie de Haas & dr. Bettie Oosterhoff
Inleverdatum:	11-06-2018
Versie:	Definitief
Illustratie voorblad:	De werk markt (2014)

Inhoudsopgave

Samenvatting.....	4
1. Inleiding	5
1.1 Achtergrond.....	5
1.2 Doel- en Vraagstelling	6
1.3 Leeswijzer	6
2. Theoretisch kader	7
2.1 Plaatsverbondenheid.....	7
2.2 Persoon: in-place experiences.....	7
2.3 Processen: vertrouwen op een plek.....	8
2.4 Plek: de fysieke locatie	8
2.5. Conceptueel model	9
3. Methodologie	10
3.1 Onderzoeksmethode.....	10
3.2 Structuur dataverzameling.....	10
3.3 Data-analyse	11
3.4 Ethische aspecten.....	11
3.5 Kwaliteit van de data	11
3.6 Beperking van de data.....	12
4. Resultaten.....	13
4.1 Welke plekken waren belangrijk vóór institutionalisering?.....	13
4.2 welke plekken zijn belangrijk na institutionalisering?.....	14
4.3 Waarom zijn deze plekken belangrijk?.....	15
4.3.1 Persoon: in-place experiences.....	15
4.3.2 Proces: vertrouwen op een plek	16
4.3.3 Plek: de fysieke locatie	17
5. Conclusie	18
5.1 Aanbevelingen.....	19
6. Bronnenlijst	20
7. Bijlagen	23
Bijlage 1: Interview guide + toestemmingsformulier	23
Bijlage 2: zoektermen dataverzameling.....	30
Bijlage 3: Kenmerken participanten	31
Bijlage 4: code-tree voor data-analyse.....	32

Samenvatting

Gedetineerden hebben te maken met het veranderen van locatie door institutionalisering. Door een veroordeling tot een onvoorwaardelijke gevangenisstraf belanden zij in detentie. Wanneer ex-gedetineerden op vrij voeten komen ontbreekt goede nazorg. In deze scriptie zal de plaatsverbondenheid van ex-gedetineerden vóór en ná detentie worden onderzocht. De hoofdvraag luidt als volgt: Wat is de plaatsbeleving van ex-gedetineerden nadat ze zijn teruggekeerd in de samenleving ten opzichte van vóór detentie?

Antwoord op deze vraag wordt gevonden met behulp van internet-mediated research. In het onderzoek is naar voren gekomen dat de plekken die belangrijk zijn vóór detentie, vooral het voormalige huis, de locatie van arrestatie en de roots van de participanten zijn. Dit verschilt met de belangrijke plekken ná detentie. Daar vervangen de opvanghuizen het ouderlijk huis. Uit de data bleek dat het belangrijkste voor plaatsverbondenheid van ex-gedetineerden ervaringen en realisaties op een locatie zijn: wat is gerealiseerd en welke hoogte- en dieptepunten hebben plaatsgevonden. Een nieuw inzicht van dit onderzoek is dat het kennen van en het vertrouwd voelen op een plek bij ex-gedetineerden niet altijd zorgt voor plaatsverbondenheid. Soms kiezen de ex-gedetineerden er bewust voor om de oude omgeving te verlaten, om het sociaal contact te verbreken en op een nieuwe plek opnieuw te beginnen. Ook komt naar voren dat toekomstplannen en eigendommen op een fysieke plek in een grotere mate zorgen voor plaatsverbondenheid van ex-gedetineerden dan de tijd die op een plek verbleven is. Gebaseerd op de bovengenoemde drie aspecten, in-place experiences, vertrouwen op een plek en fysieke plek, kan worden geconcludeerd dat de factor in-place experiences het belangrijkste is voor de plaatsverbondenheid van de onderzochte ex-gedetineerden.

Verder onderzoek zou zich kunnen richten op het effect van dagbesteding op plaatsverbondenheid van ex-gedetineerden. Daarnaast zal het voor stichtingen en organisaties werkzaam met ex-gedetineerden interessant zijn om actiever te focussen op de dagbesteding van ex-gedetineerden om op die manier de nazorg en het re-integratieproces te verbeteren.

Kernwoorden: Place attachment, plaatsverbondenheid, ex-gedetineerden, internet-mediated research

1. Inleiding

1.1 Achtergrond

De raad van Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming (RSJ) concludeerde in oktober 2017 dat de nazorg voor ex-gedetineerden veel te wensen overlaat. Binnen de penitentiaire instelling wordt alles voor de gedetineerden geregeld, maar zodra gedetineerden weer op vrije voeten zijn, krijgen ze vaak geen ondersteuning (Reformatorisch dagblad, 2017). In de Nederlandse samenleving komen er per jaar ongeveer 33.000 volwassen ex-gedetineerden bij (De Instap, 2018). Een groot percentage hiervan komt weer in aanraking met justitie. Uit onderzoek blijkt dat 47% binnen twee jaar na vrijlating opnieuw recidiveert (Rijksoverheid, 2018). De kans op recidieven wordt aanzienlijk verminderd wanneer de basisbehoeften van de ex-gedetineerden na vrijlating op orde zijn, hieronder valt ook huisvesting (De instap, 2018).

Er zijn verschillende instanties die ex-gedetineerden helpen met het realiseren van basisbehoeften. Een voorbeeld hiervan is Exodus, die opvang en begeleiding biedt aan ex-gedetineerden, gedetineerden en hun familieleden. Exodus heeft tien opvanghuizen verspreid over Nederland waar ex-gedetineerden opgevangen kunnen worden na detentie (afbeelding 1). In deze opvanghuizen staat de terugkeer in de maatschappij centraal (Exodus, 2018g). Deze huizen kunnen gezien worden als een tussenfase, tussen detentie en een eigen woonruimte in. Echter, kunnen en willen niet alle ex-gedetineerden opgevangen worden bij Exodus. Stichting WIJ Groningen is een stichting die zich ook bezig houdt met ondersteuning aan ex-gedetineerden. Tijdens een gesprek met de stichting WIJ kwam naar voren dat de plekken waar ex-gedetineerden na detentie terechtkomen variabel is. Sommige gaan terug naar familieleden en daarmee naar het ouderlijk huis, anderen verliezen alle contacten en komen op straat te staan.

Mensen kunnen zich verbonden voelen met veelbetekenende omgevingen. Dit concept wordt plaatsverbondenheid (place attachment) genoemd (Hidalgo & Hernandez, 2001). Doordat ex-gedetineerden op verschillende plekken terechtkomen na detentie, is het interessant om te kijken met welke plekken ex-gedetineerden zich verbonden voelen na terugkeer in de maatschappij. Op deze manier kan meer inzicht worden verkregen in de belangrijke plekken van ex-gedetineerden als hulpmiddel om de ondersteuning voor deze doelgroep te verbeteren en het aantal recidieven te verminderen. In de wetenschappelijke literatuur wordt vooral gekeken naar het re-integratieproces en de herintrede in de maatschappij van ex-gedetineerden (Naan et al., 2008). Ook worden de economische aspecten van het re-integratieproces vaak besproken (Albright & Denq, 1996). Plaatsverbondenheid van ex-gedetineerden heeft op dit moment nog geen plek in de wetenschappelijke literatuur. Door hier onderzoek naar te doen zal het re-integratieproces van ex-gedetineerden beter begrepen kunnen

Afbeelding 1. spreiding Exodushuizen (Exodus, 2018a)

worden. Hier zit duidelijk nog een gat in de literatuur over de plaatsverbondenheid van ex-gedetineerden.

1.2 Doel- en Vraagstelling

Het doel van het onderzoek is inzicht verkrijgen in de plaatsverbondenheid van ex-gedetineerden en hoe deze plaatsverbondenheid veranderd is door institutionalisering. Het onderzoek zal zich richten op ex-gedetineerden in Nederland en Vlaams-België. De reden hiervoor is dat er Nederlandse zoektermen zijn gebruikt en dit overlapt met het taalgebied van beide landen. De hoofdvraag luidt als volgt: *Wat is de plaatsbeleving van ex-gedetineerden nadat ze zijn teruggekeerd in de samenleving ten opzichte van vóór detentie?*

Deze hoofdvraag kan beantwoord worden door sub-vragen.

- *Welke plekken waren belangrijk vóór institutionalisering?*
- *Welke plekken zijn belangrijk ná institutionalisering?*
- *Waarom zijn/waren deze plekken belangrijk?*
- *Welke factoren; in-place experiences, vertrouwen op een plek en fysieke plek, spelen hierin een rol?*

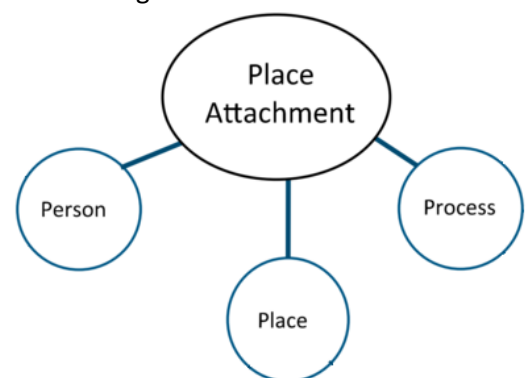
1.3 Leeswijzer

De scriptie is opgebouwd uit een vijftal hoofdstukken. In het volgende hoofdstuk wordt eerst het begrip plaatsverbondenheid verder uitgewerkt. Vervolgens zal dieper in worden gegaan op de theorie achter plaatsverbondenheid en zullen de concepten in-place experiences, vertrouwen op een plek en de fysieke locatie worden besproken. Daarna zal de methode worden toegelicht en de resultaten worden besproken. In de conclusie worden de resultaten van het onderzoek besproken en aanbevelingen gedaan.

2. Theoretisch kader

2.1 Plaatsverbondenheid

Plaatsverbondenheid kan worden gezien als de relatie tussen individuen en hun belangrijke omgevingen. Deze relaties tussen mensen en plekken kunnen onder druk komen te staan in onze huidige samenleving door globalisatie en verhoogde mobiliteit (Scannell & Gifford, 2010). Er kan leed en verdriet ontstaan bij mensen die gedwongen worden om zich te verplaatsen (Fullilove, 1996). Plaatsverbondenheid is geen nieuw studieveld. In het verleden is er veel onderzoek gedaan naar het concept via verschillende benaderingen (Hidalgo & Hernandez, 2001). Deze verschillende benaderingen zorgen voor diversiteit van het concept. Naast verschillende benaderingen van plaatsverbondenheid, bestaat er ook geen overeenstemming over de aard van de locatie waaraan iemand verbonden is. Shumaker & Taylor (1983) definiëren plaatsverbondenheid als een verbinding tussen individuen en de thuisomgeving. Dit is in tegenstelling tot de bovengenoemde definitie van Scannell & Gifford (2010) die plaatsverbondenheid verbinden met belangrijke omgevingen en geen focus leggen op de thuisomgeving. Daarnaast zien ze plaatsverbondenheid als een concept met meerdere dimensies. Hierbij onderscheiden ze persoon, processen en plaats (afbeelding 2). Bij de eerste dimensie wordt gekeken naar de persoon die verbonden is en of de verbondenheid van deze persoon individueel tot stand is gekomen of collectief gecreëerd is. Daarnaast komen de psychologische processen naar voren, op welke manier ontstaat de verbondenheid van een persoon aan een plek. Deze processen ontstaan door de tijd heen. Als laatst wordt er gekeken naar de fysieke kenmerken van de plek. Deze drie dimensies vormen de basis van dit onderzoek.

Afbeelding 2: Vereenvoudigd model van Scannell & Gifford (2010)

2.2 Persoon: in-place experiences

De persoonlijke dimensie bestaat uit in-place experiences. Dit zijn realisaties, mijlpalen en ervaringen die er op een plek zijn geweest. Hierbij wordt gekeken naar de geschiedenis die een plek heeft. Niet alleen de fysieke plek is significant, maar juist de in-place experiences zorgen voor betekenis van een plek. Belangrijke plaatsen weerspiegelen een persoon door de ervaringen en realisatie die op de plek zijn ontstaan (Manzo, 2005). Ten tweede kan deze dimensie worden onderverdeeld in individueel- en groepsniveau (Scannell & Gifford, 2010). Hiermee wordt bedoeld dat ervaringen persoonlijk of collectief kunnen zijn. Elke plek heeft een unieke betekenis voor elk individu. De persoonlijke 'sense of place' wordt gevormd door het verleden en de acties, houdingen en overtuigingen in de toekomst (Fullilove, 1996). Bij collectieve ervaringen wordt de symbolische betekenis van een plek dat door mensen gedeeld wordt bedoeld (Altman & Low, 1992, in Scannell & Gifford, 2010). Als laatste is er geen overeenstemming over de aard van de emotie die aan plek gekoppeld kan worden. Vaak wordt met het definiëren van het begrip plaatsverbondenheid vooral de positieve band met een plek benoemd (Manzo, 2003). Er zijn echter ook negatieve banden met een plek die voor plaatsverbondenheid kunnen zorgen (Manzo, 2005). Plekken kunnen negatief worden door een bepaalde ervaring, maar plekken kunnen ook vanaf het begin af aan negatief zijn (Brown & Perkins, 1992). Chawla (1992) noemt het negatieve aspect de schaduwkant van onze relatie met plekken. Ze vervolgd dat als plekken belangrijk zijn voor ons we ermee verbonden zijn, of de plekken nu positief of negatief zijn. Dit suggereert dat plekken waar negatieve ervaringen bestaan ook voor plaatsverbondenheid kunnen zorgen, net zoals plekken waar succes is en behoeften worden voorzien

(Manzo, 2005). Dit zou van toepassing kunnen zijn op de doelgroep, ex-gedetineerden waarbij een mogelijk nare ervaring heeft plaatsgevonden, namelijk detentie.

2.3 Processen: vertrouwen op een plek

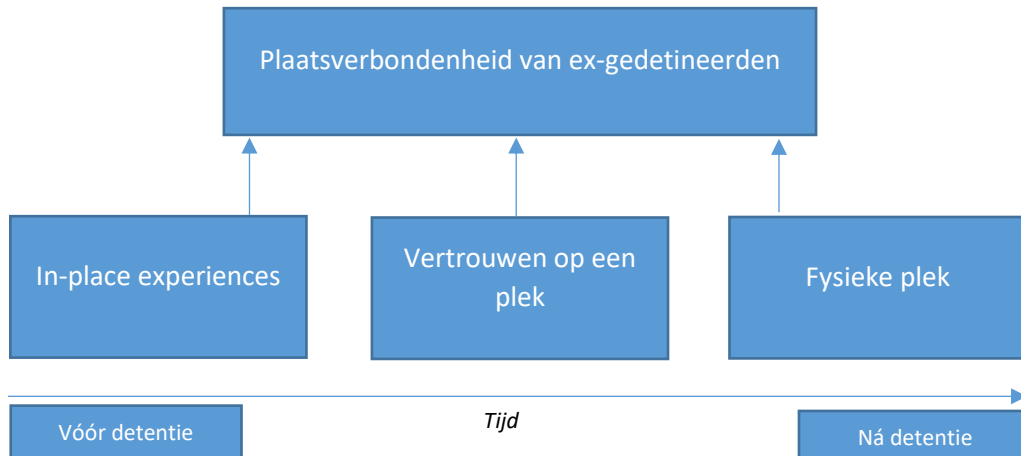
Psychologische processen spelen volgens Scannell & Gifford (2010) ook een rol binnen plaatsverbondenheid. Hierin staat het vertrouwen op een plek centraal. Dit vertrouwen ontstaat door bekende sociale contacten en bekende structuren op een plek. Hierdoor kunnen mensen een gevoel van trots creëren op een specifieke locatie (Brown et al., 2003). Bovendien is kennis van de nabije omgeving belangrijk om te kunnen leven op een plek. Doordat een plek vertrouwd is, kent men de plek en kan men de plek organiseren (Fullilove, 1996). Als dit toegepast wordt op ex-gedetineerden, zou dat betekenen dat de plekken die vertrouwd waren, nu nog steeds belangrijk zijn, omdat men de plek kent en kan organiseren. Maar door relocatie kunnen deze gevoelens kwijtraken of ondersneeuwen (Fried, 1963 in Scannell & Gifford, 2010). Bij ex-gedetineerden is een verandering van woon- en leefsituatie van toepassing. Door de opname in een instelling kan deze groep bekende structuren en de sociale omgeving verliezen, wat effect kan hebben op de plaatsverbondenheid. Daarnaast benoemt Feldman (1990) dat mensen verbonden raken met bepaalde soorten plekken, zoals het platteland of de binnenstad. Een plek kan een persoon vertegenwoordigen, maar door institutionalisering kan de persoon zijn veranderd en daardoor zich niet meer op die plek vertegenwoordigd voelen. Ook heeft de lengte van het verblijf op een plek en daarbij de inspanning om weer terug te keren, effect op plaatsverbondenheid (Hay 1998). Het kan zijn dat de individu niet terug kan keren naar de oorspronkelijke plek, maar verhuist naar een gelijksoortige plek ergens anders (Scannell & Gifford, 2010).

2.4 Plek: de fysieke locatie

De laatste dimensie van plaatsverbondenheid is de plek zelf. Dit kan opgedeeld worden in sociale en fysieke verbondenheid. Riger en Lavrakas (1981 in Scannell & Gifford, 2010) geven aan dat de sociale verbondenheid bestaat uit sociale banden en vertrouwen op de plek. De fysieke verbondenheid bestaat uit de duur op locatie, eigendommen en toekomstplannen. Daarnaast verbinden mensen zich met de groep die de plek representeert, waardoor ex-gedetineerden die onlangs op vrije voeten staan zich meer verbonden zouden kunnen voelen met instelling waar ze vandaan komen, dan ex-gedetineerden die langer vrij zijn. Ook zijn de fysieke voorzieningen, eigendommen, belangrijk voor de beleving van de plek omdat het middelen biedt om iemands doelen te steunen (Stokols & Shumaker, 1981).

2.5. Conceptueel model

Het conceptueel model is gemaakt op basis van de besproken literatuur. De doorgetrokken lijnen laten de factoren die meespelen bij de plaatsverbondenheid van ex-gedetineerden zien. Deze drie factoren zullen worden onderzocht in dit onderzoek. Daarnaast wordt het verschil in plaatsverbondenheid over tijd onderzocht.

Afbeelding 3: Zelf samengesteld conceptueel model op basis van de literatuur

3. Methodologie

3.1 Onderzoeksmethode

Het onderzoek focust zich op de percepties van ex-gedetineerden. Hiervoor is een kwalitatieve datamethode gekozen. In eerste instantie is er gekozen om door middel van semigestructureerde diepte-interviews de plaatsverbondenheid van ex-gedetineerden te onderzoeken. Bij semigestructureerde interviews wordt er van tevoren een lijst met vragen opgesteld, maar hebben participanten ook de mogelijkheid om zelf onderwerpen aan te dragen die voor hen belangrijk zijn (Longhurst, 2003). In eerste instantie was het de bedoeling om interviews af te nemen met behulp van twee organisaties. Helaas is het niet gelukt om participanten te werven omdat niemand bereid was gevonden mee te werken aan dit onderzoek. Wel was er al een interviewgide samengesteld met een studiegenoot met dezelfde doelgroep (bijlage 1).

Door deze onvoorziene tegenslag is besloten over te stappen op secundaire dataverzameling, namelijk internet-mediated research. Deze onderzoeksmethode bestaat uit het verzamelen van online interviews en verhalen van ex-gedetineerden. Hiervoor is gekozen omdat op deze manier nog steeds de stem van de ex-gedetineerde aan bod komt. De voordelen van deze onderzoeksmethode zijn dat hierdoor de mogelijkheid bestaat om met moeilijk te bereiken doelgroepen te werken (Whitehead, 2007). Daarnaast kan het internet ook zorgen voor het verkleinen van verlegenheid, schaamte en het gevoel van bevooroordeeling. Echter zijn er ook nadelen aan deze methode, zo is het niet mogelijk om een relatie met de participant op te bouwen (Mann & Stewart, 2000, in Whitehead, 2007). Ook is het lastig om de vertrouwelijkheid van de participanten te handhaven (Whitehead, 2007). Zelfs als er gebruik wordt gemaakt van pseudoniemen, is het mogelijk dat een lezer het kan herleiden naar de oorspronkelijke gebruiker (Sharf, 1999).

3.2 Structuur dataverzameling

De data is op een gestructureerde manier verzameld. In eerste instantie is gekeken naar de websites van de twee stichtingen die voor de interviews benaderd zijn. Alleen op de site van de Stichting Exodus kwamen persoonlijke verhalen van ex-gedetineerden over de terugkeer naar de samenleving naar voren. Deze verhalen zijn geschreven door zowel ex-gedetineerden, als hulpverleners, vrijwilligers en kinderen van ex-gedetineerden. In totaal staan er 36 verhalen op de website. Hiervan zijn elf verhalen geschreven door de ogen van een ex-gedetineerden en wordt er in deze elf verhalen ook gesproken over specifieke plekken.

De tweede stap was het verzamelen van data door middel van zoektermen in een google-search. Deze zoektermen zijn van specifiek naar breed gedefinieerd. In de tabel in de bijlage (2) staan de zoektermen weergegeven, inclusief het aantal resultaten en waarom deze zoektermen wel of niet geschikt waren. Van deze zoektermen zijn de eerste tien zoekresultaten bekeken (indien mogelijk) en op basis van het aantal relevante bronnen is gekeken of het interessant zou kunnen zijn om het aantal zoekresultaten te vergroten naar dertig. Het grootste probleem bij het verzamelen van de data was dat veel resultaten vanuit het perspectief van de hulpverlener, gemeente of gevangeniswezen zijn geschreven. Echter, was het voor dit onderzoek van belang om de ex-gedetineerden zelf aan het woord te hebben. Daarom is langzamerhand overgegaan op bredere zoektermen waarin de stem van de ex-gedetineerde duidelijk naar voren komt. Deze zoektermen zijn: "interviews met ex-gedetineerden" & "verhalen van ex-gedetineerden" (bijlage 2).

De data is verzameld tussen 7 en 13 april 2018. Tijdens de dataverzameling kwamen een drietal grote onderzoeken naar voren. Via email is contact gezocht met de onderzoekers, om te vragen of het

mogelijk was om de transcripten van hun onderzoek te gebruiken. Helaas was dit niet mogelijk door geheimhoudingsplicht en vertrouwelijkheid van de data. Ook werd aangegeven dat de data mogelijk nog verder geanonimiseerd moet worden en dat daar mogelijk kosten aan verbonden zijn. In totaal zijn er 24 interviews en verhalen naar voren gekomen die geschikt bevonden zijn. In de bijlage (3) is een tabel met de kenmerken van de participanten, inclusief bronvermelding, opgenomen. Forums en sites zonder contactgegevens zijn bij de dataverzameling als onbetrouwbaar bevonden en daarom niet meegenomen in de analyse.

3.3 Data-analyse

Alle 24 interviews en verhalen zijn afzonderlijk opgeslagen in documenten. De documenten zijn in ATLAS.ti 8 geïmporteerd. De codes die gebruikt zijn voor deze analyse zijn door middel van deductie en inductie bepaald. In de bijlage (4) is de code-tree met inductieve en deductieve codes opgenomen.

3.4 Ethische aspecten

Bij een internet-mediated research zijn er ethische aspecten die meespelen. Zoals hierboven al beschreven zijn vaak de quotes te herleiden naar de oorspronkelijke gebruiker (Sharf, 1999). Mede doordat de structuur van de dataverzameling aangegeven moet worden om de transparantie van het onderzoek te waarborgen, zijn de quotes makkelijk te herleiden naar de specifieke participant. Daarnaast is door de website van Exodus aangegeven dat er vooraf toestemming gevraagd moet worden voor het gebruik van het materiaal van de website, om de privacy van de geïnterviewde te waarborgen. Hiervoor is via email toestemming gevraagd voor elf verhalen die voor de analyse gebruikt worden. Deze toestemming is gekregen, mits er gebruik wordt gemaakt van bronvermelding. Zoals bij de onderzoeksmethode (3.1) uitgelicht is, is het anonimiseren van de data bij dit soort onderzoeken discutabel. Er bestaat een tweestrijd tussen het al openbaar zijn van de data en de data gebruiken voor je eigen onderzoek zonder toestemming. Aangezien dat voor een deel van de data bronvermelding moet worden gebruikt en de stappen van dataverzameling transparant moeten zijn, is gekozen om voor alle interviews en verhalen die gebruikt zijn voor dit onderzoek bronvermelding toe te passen. Daarnaast hebben de geïnterviewden in een aantal gevallen expliciet gekozen om de interviews en verhalen openbaar te maken. In de interviews komen ook een aantal keer redenen voor het openbaren van de verhalen naar voren. Voorbeelden hiervan: “met dit interview wil ik open zijn en de waarheid vertellen” (Erik-Jan, 48) & “Maar dit (interview) is de enige manier om mensen bewust te maken van het feit dat ons penitentiair systeem grondig herbekeken moet worden. Vandaar dit interview, want ik spreek hierover voor de rest niet vaak” (Arthur, 45). Hierbij wordt duidelijk gemaakt dat de participanten willen dat hun verhaal gehoord wordt. Door de juiste bronvermelding te gebruiken, zullen alle verhalen te herleiden zijn naar de participant. Een andere reden voor het gebruik van bronvermelding is dat er maar kleine stukken uit de interviews en verhalen gebruikt worden voor deze analyse. Op deze manier kan de context en de rest van het verhaal ook gelezen worden.

3.5 Kwaliteit van de data

Er kunnen vraagtekens gezet worden bij de kwaliteit van de data. De interviews en verhalen die geanalyseerd zijn, zijn niet voor dit onderzoeksdoel geschreven. Dit wordt ‘non-reactive methods’ genoemd. De participanten weten niet van het onderzoek en het doel van het onderzoek af, de onderzoeker is hier echter wel van bewust. Hierdoor kan het gedrag van de onderzoeker het onderzoek beïnvloeden (Hewson, 2008). Doordat de onderzoeker de data heeft verzameld op basis van het theoretisch kader, zou het kunnen zijn dat hier te veel focus op gelegd is, wat op zijn beurt weer het geringe aantal inductieve codes kan verklaren. De bronnen die als relevant zijn bevonden, zijn door de onderzoeker zelf beoordeeld. Bovendien is bijna de helft van de participanten gevonden via Exodus.nl. Hierdoor is het mogelijk dat een vertekend beeld wordt laten zien omdat deze groep participanten

hulp gezocht en gevonden heeft. Daarnaast is Exodus een christelijke organisatie, ook dit kan invloed hebben op de resultaten. Het is belangrijk om te melden dat de doelgroep ver van de onderzoeker af staat. Hierdoor was er weinig voorkennis over de doelgroep. Wel zijn ex-gedetineerden een maatschappelijk gevoelige groep. Door hun daden heerst er in de maatschappij een negatief beeld.

3.6 Beperking van de data

Bij dit onderzoek was veel interpretatie vereist. Doordat de gelezen interviews niet expliciet over plaatsverbondenheid gaan, wordt aangenomen dat de plekken die in de interviews genoemd worden belangrijk zijn voor de participant en dat de ex-gedetineerden zich in zekere mate verbonden voelt met deze plek. Dit de interpretatie van de onderzoeker. Daarnaast is het belangrijk te vermelden dat het ook mogelijk is dat er plekken zijn benoemd op basis van de interesse van de interviewer. Dit moet ten alle tijden in het achterhoofd gehouden worden tijdens het lezen van het onderzoek.

4. Resultaten

Wanneer een persoon veroordeeld wordt tot onvoorwaardelijke gevangenisstraf, volgt daarna een periode in detentie. Alle participanten hebben een tijd in detentie gezeten. De tijd in detentie verschilt per participant van 70 dagen tot meer dan 20 jaar. In de interviews worden verschillende periodes in het leven van de ex-gedetineerde besproken. Het eerste deel van dit hoofdstuk zal ingaan op de plaatsen die genoemd worden door de ex-gedetineerden vóór en ná detentie. Wanneer er inzicht verkregen is in welke plekken belangrijk zijn voor ex-gedetineerden kan gekeken worden naar waarom deze plekken belangrijk zijn, hierbij zal de focus liggen op de drie factoren benoemd in het theoretisch kader: persoon, proces en plaats.

4.1 Welke plekken waren belangrijk vóór institutionalisering?

Alle participanten woonden in Nederland of België voorafgaand aan detentie. De participanten geven verschillende plekken aan waar ze verbleven vóór detentie. Echter, maar in tien van de drieëntwintig interviews wordt de situatie vóór detentie besproken. Deze plekken verschillen in grote mate van abstractie. Sommige plekken zijn werkelijke fysieke plekken, andere symbolische plekken. Deze kunnen in drie categorieën gerangschikt worden: roots, het (voormalige) huis en de plek van aanraking met politie. Hierbij moet vermeld worden dat er niet expliciet in de interviews en verhalen gevraagd is naar plaatsverbondenheid. Maar omdat deze plekken wel genoemd zijn wordt dit geïnterpreteerd als plekken die een betekenis hebben voor de participanten. Drie keer word er terug gegaan naar de roots van de participant. Hierin worden niet de fysieke plekken op een locatie aangegeven, maar een abstracte locatie. Zo benoemen Yvonne en Peter een stad:

“Yvonne is geboren en getogen in Rotterdam.” (Yvonne, 58)

“Ik groeide op in een Brugs gezin van gewone werkmensen.” (Peter, onbekend)

Verder geeft Ronny een specifiekere locatie aan, namelijk een wijk binnen een stad, maar daarnaast worden ook de roots aangegeven op een hoger schaalniveau (continentaal):

“Hij is zowat ‘voor galg en rad’ opgegroeid in een kansarm gezin in Seefhoek in Antwerpen [..]. Zijn vaderlijke roots liggen bij de Sioux indianen uit Noord-Amerika.” (Ronny, 50)

Hierin geeft een participant aan waar hij opgegroeid is, maar ook waar hij oorspronkelijk vandaan komt. Dit laat zien dat plekken niet altijd een fysieke locatie hoeven zijn waar de participant werkelijk geweest is, maar dat er ook een soort van verbondenheid kan liggen bij symbolische plekken, waar je roots liggen. Dit sluit aan met de theorie die individuele plekken en symbolische plekken onderscheidt.

Daarnaast wordt het voormalige huis van de participant ook besproken. Maar wordt dit vooral benoemd als een plek waar niet meer naar terug gegaan kan worden.

“Vroeger kon ik terug naar mijn ouders en was ik snel weer aan de slag [..]. Nu kan ik niet meer naar mijn ouders.” (Sarina, 20)

Ook Erik-Jan (48) geeft aan dat hij het vroeger goed voor elkaar had: “een vrouw, leuke baan, *huis*, auto en motor”, maar dat hij het nu allemaal kwijt is geraakt. Als laatste wordt de locatie van aanraking met de politie genoemd. Dit is vaak een belangrijke ervaring die op een plek hebben plaatsgevonden. Het valt op dat de herinnering en gevoelens specifiek benoemd worden, zoals bij Peter.

“Vanaf het moment dat ze (politie) me daar binnen lieten voelde ik me zeer ‘content’, zo opgelucht. Ze boden me een stoel aan, een plaats voor mijn rugzak. Een enorm pak viel van mijn schouders toen ik me neerzette. Ik was waar ik moest zijn. Het onthaal in het politiebureau was bijna hartelijk.” (Peter, onbekend)

In deze voorbeelden komt duidelijk de in de theorie aangestipte discussie over plaatsverbondenheid naar voren. Daar is discussie over de aard van de locatie. Vindt plaatsverbondenheid plaats in thuisomgevingen of in algemene omgevingen. Uit de data komt naar voren dat ex-gedetineerden met zowel de thuisomgeving als algemene omgevingen plaatsverbondenheid kunnen voelen.

4.2 welke plekken zijn belangrijk na institutionalisering?

In bijna alle interviews lag de focus van het gesprek bij het leven van de ex-gedetineerden ná detentie. Het grootste deel van de quotes die bij het coderen uit de interviews en verhalen zijn gehaald gaan over deze periode. Hier zijn ook een aantal plekken genoemd die vaker voorkomen. Een logisch resultaat zijn de Exodushuizen. Dertien van de 24 participanten zijn in aanraking gekomen met Stichting Exodus. Elf van deze verhalen komen rechtstreeks van de Exodus website. In de overgebleven dertien verhalen zijn twee participanten in aanraking gekomen met Exodus. Wanneer er gekeken wordt naar andere instellingen en opvangtehuizen, komt naar voren dat in zes van de overgebleven elf verhalen een andere instelling of opvang genoemd wordt. In totaal zijn er negentien van de 24 participanten in aanraking gekomen met een opvangplek na detentie, inclusief Exodushuizen. Dit komt veelvuldig terug in de gesprekken. Hoewel de opvanghuizen het grootste deel van deze doelgroep overlapt, wordt de werkplek van ex-gedetineerden na detentie ook regelmatig genoemd. Al deze werkplekken zijn op vrijwillige basis. Daarnaast is het vaak voor ex-gedetineerden lastig om een woning te krijgen na detentie als ze niet naar het voormalige huis terug kunnen. Daardoor zitten ex-gedetineerden vaak in een tussenfase. Deze fase is vaak een van de bovengenoemde opvanghuizen. Yvonne, tijdens het interview nog in een Exodushuis, geeft het volgende aan:

“Ik zit nu in een fase waarin ik ga zoeken naar eigen woonruimte.” (Yvonne, 58)

Ook geeft Ronnie (50) aan dat hij intussen alleen woont, maar dat hij nog graag eens langs gaat bij zijn vroegere thuis (opvanghuis), waar hij een tweede kans heeft gekregen. Hierin komt duidelijk naar voren dat de participanten op dit moment nog in de fase van opvang zitten en als het gaat om een woning naar de toekomst kijken. Daarnaast worden er nog twee plekken genoemd die niet binnen één van de grote kaders (opvang, werk en toekomstige huis) vallen maar wel noemenswaardig zijn. Deze plekken zijn specifieke plekken waar een verandering heeft plaatsgevonden, zoals een goed gesprek in Lauwersoog en een ontmoeting op een station. Hier zal later verder op in worden gegaan.

4.3 Waarom zijn deze plekken belangrijk?

Nu er inzicht verkregen is in de plekken die benoemd zijn en daarmee belangrijk zijn voor de participant vóór en ná detentie, kan gekeken worden naar de vraag waarom deze plekken belangrijk zijn voor ex-gedetineerden. Uit de literatuur zijn verschillende motivaties gevonden voor plaatsverbondenheid. Dit zijn in-place experiences: ervaringen, realisaties of hoogte- en dieptepunten die op de plek zijn geweest, het vertrouwen op een plek en de aspecten van een fysieke plek.

4.3.1 Persoon: in-place experiences

Bij het onderzoek naar factoren die meespelen bij plaatsverbondenheid, wordt gebruik gemaakt van een persoonlijke dimensie (Scannell & Gifford, 2010). Hierbij komt de geschiedenis van een plek naar voren. Wat heeft er op een plek plaatsgevonden? Welke realisaties, ervaringen, hoogte- of dieptepunten zijn verbonden met een plek? In bijna alle interviews en verhalen komen behaalde realisaties naar voren. Hieronder twee voorbeelden.

“In de keuken (van de gevangenis) deed ik erg mijn best en langzaam aan kreeg ik beter contact met medegedetineerden. Ze zagen mij werken en dat dwong respect af.” (Yvonne, 58)

“De afgelopen zes maanden bij Exodus hebben mijn leven meer veranderd dan de tien jaren die ik bij elkaar opgeteld in de gevangenis heb doorgebracht.” (Jagat, 29)

Naast dat hier wordt aangegeven dat de ervaringen en realisaties die op een plek zijn behaald invloed hebben op plaatsverbondenheid, komt in de onderzochte interviews en verhalen ook naar voren dat tijd die doorgebracht is op een plek geen effect heeft op plaatsverbondenheid.

Daarnaast wordt er ook gesproken over hoogte- en dieptepunten die invloed kunnen hebben op de plaatsverbondenheid (Manzo, 2005). Bij de interviews en verhalen komen zowel hoogte- als dieptepunten naar voren in combinatie met duidelijke voorbeelden. Dit suggereert dat er zowel plaatsverbondenheid kan zijn met negatieve plekken, in plaats van alleen met positieve plekken. Voor Ronald was de komst in een van de Exodushuizen een hoogtepunt.

“Op 27 Januari 2011 (het komt eruit alsof het zijn verjaardag is, een datum die je nooit meer vergeet) mocht ik naar het Exodushuis in Heerlen.” (Ronald, 36)

Echter, zijn er ook dieptepunten waardoor er een verbinding tussen een persoon en een plek kan ontstaan. Hillebrand, die zichzelf zwoor na vrijlating nooit meer met justitie in aanraking te komen, heeft het moment van arrestatie nog duidelijke in zijn geheugen.

“Ik werd op een regenachtige ochtend achter het station in Leeuwarden door een groot arrestatieteam klemgereden.” (Hillebrand, 57)

Daarnaast komt in de interviews en verhalen naar voren dat er soms een combinatie is tussen positief en negatief. Dit geeft Lenny (53) aan in zijn interview.

“De eerste dag in Groningen liep anders dan gedacht. Ik was hartstikke blij dat ik tussen de muren weg was! Ik had al plannen om nieuwe kleding te gaan kopen. Maar in het Exodushuis moest ik direct mijn geld inleveren en zat ik de eerste twee weken grotendeels binnen. Dagelijks een half uurtje onder begeleiding naar buiten om boodschappen te doen, dat was alles. Het voelde als een straf [...]. Het voelde even als een nieuwe gevangenis, maar ik heb daar nooit een probleem van gemaakt.” (Lenny, 50)

Het bovenstaande voorbeeld laat zien dat er een combinatie kan bestaan tussen positieve en negatieve ervaringen. Als er ooit een negatief gevoel op een plaats is geweest dan kan dat door de tijd heen veranderen in een positief gevoel en andersom. Hierdoor valt er niet te zeggen dat plaatsverbondenheid alleen met positieve of negatieve plekken te maken heeft. Het kan ook een combinatie van beiden zijn. Dit komt overeen met de bestudeerde literatuur.

Door deze ervaringen, realisaties en hoogte- en dieptepunten, vindt plaatsverbondenheid plaats. Door deze gebeurtenissen zal de plek herinnert worden. Daarom is het belangrijk om te kijken welke gebeurtenissen er op een plek hebben plaatsgevonden en wat de gevolgen van deze gebeurtenissen zijn. Waren het hoogtepunten, zoals bij Ronald, een nieuwe start in een Exodushuis of waren het dieptepunten, zoals bij Hillebrand, het moment van arrestatie. In de data kwamen realisaties vaak in combinatie met dagbesteding voor. Door dagbesteding kunnen ex-gedetineerden doelen realiseren. In de literatuur wordt dagbesteding niet aan plaatsverbondenheid gelinkt. Uit de onderzochte interviews is dit wel als een belangrijk resultaat naar voren gekomen.

4.3.2 Proces: vertrouwen op een plek

In de literatuur komt naar voren dat bekende structuren en de bekende sociale omgeving belangrijk zijn voor plaatsverbondenheid. Echter komt uit de interviews en verhalen naar voren dat dit niet altijd op gaat voor ex-gedetineerden, zo komt er in de interviews naar voren dat ex-gedetineerden soms juist weg willen van de oude omgeving:

“Eigenlijk zou ik in het Exodushuis in Rotterdam geplaatst worden, maar daar zag ik vanaf. Mijn hele sociale netwerk van vroeger woont daar en ik was bang mijzelf weer in te laten met dezelfde vrienden als vroeger.” (Samuel, onbekend)

Voor deze participant was het belangrijk om zo ver mogelijk van de oude woonplaats verwijderd te zijn, om te voorkomen dat ze weer in hetzelfde circuit van sociale contacten en bekende structuren terechtkomen. Exodus is hiervoor geschikt omdat ze opvanghuizen verspreid over het hele land hebben (afbeelding 1). Hierdoor is het mogelijk voor de ex-gedetineerden om buiten de bekende contacten en structuren een nieuw bestaan, buiten de criminaliteit, op te bouwen. Dit kan nog wel betekenen dat men met de oude locatie wel plaatsverbondenheid voelt, doordat daar oude contacten en structuren zijn waarmee de ex-gedetineerde zich verbonden voelde, maar dat de participant juist van deze plaatsverbondenheid af wil.

Toch blijken sociale contacten belangrijk te zijn voor ex-gedetineerden. Plekken zorgen vaak voor een locatie waar sociaal contact kan plaatsvinden. Zo geeft Samuel aan dat dit op zijn werk gebeurt.

“Ik ben positief bezig, verdien mijn eigen geld en heb fijn contact met collega’s en de sporters. Ik ben echt geïntegreerd in de club en ben zelfs zelf trainer geworden.” (Samuel, onbekend)

Daarnaast is er voor ex-gedetineerden ook verlangen naar nieuwe sociale contacten ná detentie.

“Zijn sociale netwerk is nog beperkt en daarom bekruipt hem soms de angst van: als je m’n deur maar niet voorbij loopt.” (Lenny, 53)

Hier komt duidelijk in naar voren dat plaatsverbondenheid in verband staat met sociale contacten. Maar het betekent niet dat wanneer je de plek kent, dat er dan meer plaatsverbondenheid is. De plek kan bekend zijn en daardoor kunnen mensen juist niet meer terug willen naar die locatie. Dit is in tegenstelling met de literatuur waar plaatsverbondenheid gekoppeld wordt met het kennen van een plek.

4.3.3 Plek: de fysieke locatie

De laatste onderzochte dimensie is de fysieke locatie. Bij deze dimensie komen een aantal factoren naar voren, namelijk duur op locatie, eigendommen en toekomstplannen. Duur van verblijf op locatie is voor elke participant verschillend. Erik-Jan heeft op verschillende plekken gewoond, vijf jaar heeft hij in de cel in Spanje doorgebracht, maar een korte periode op een station veel indruk op Erik-Jan gemaakt:

“Daar (op het station) heeft hij mij geholpen om de formulieren in te vullen voor een intakegesprek bij Exodus. Hij heeft daar het verschil gemaakt voor alles wat daarna volgde.” (Erik-

Hier wordt duidelijk aangegeven dat een plek bijzonder kan zijn voor iemand zonder dat daar veel tijd doorgebracht wordt. In dit geval heeft de factor ‘tijd op locatie’ geen grote invloed, maar in grotere mate het toekomstperspectief dat daar tot stand is gekomen. Voor ex-gedetineerden is het toekomstperspectief belangrijk. Zicht op de toekomst ontbrak bij veel participanten tijdens detentie, zoals bij Lenny.

“Toen ik gedetineerd raakte, was de toekomst voor mij over. Nu, sinds ik een half jaar op mijzelf woon, kan ik weer over de toekomst dromen.” (Lenny, 53)

Veel participanten noemen de opvanghuizen een plek waar ze naar de toekomst kunnen kijken.

“Als Chantal naar de toekomst kijkt, ziet ze een woning waar ze met haar vriend en dochter woont [...]. Maar voor nu slaapt haar kindje bij haar op de kamer in het Exodushuis, waar ze haar spulletjes om zich heen heeft en zich thuis voelt.” (Chantal, 26)

Hier komt ook direct de derde factor binnen de dimensie ‘fysieke locatie’ aan bod, namelijk ‘eigendommen’. Doordat Chantal in haar kamer haar spulletjes om zich heen heeft voelt ze zich thuis. Dit geeft aan dat door het hebben van eigendommen, het mogelijk is om je verbonden te voelen met een plek. Toekomstplannen en eigendommen geven hier een duidelijkere link met plaatsverbondenheid aan dan tijd op een locatie.

5. Conclusie

Het doel van het onderzoek was meer inzicht verkrijgen in de plaatsverbondenheid van ex-gedetineerden vóór en ná detentie. Hierbij was onderzocht op welke plekken ex-gedetineerden zich vooral bevinden vóór en ná detentie en welke factoren meespelen bij deze plaatsverbondenheid.

De plekken die vooral in de interviews en verhalen benoemd worden door de ex-gedetineerden vóór detentie zijn: de roots, het (ouderlijk) huis en de plek van arrestatie. Plekken die vooral in de data benoemd worden ná detentie zijn opvanghuizen, werkplek en (toekomstige) woning. De eerste conclusie die hieruit getrokken kan worden is dat het niet alleen over thuisomgevingen gaat, maar ook over algemene omgevingen. Dit is in overeenstemming met de visie van Scannell & Gifford (2010). Dit geldt voor beide tijdsbestekken, zowel vóór als ná detentie.

Daarnaast kan geconcludeerd worden dat in de onderzochte verhalen in-place experiences belangrijk zijn zowel vóór als ná detentie (Manzo, 2005). Echter, ligt vóór detentie vooral de focus op ervaringen en dieptepunten en zijn realisaties en hoogtepunten vooral belangrijk ná detentie. Deze realisaties worden vooral gezien in de vorm van dagbesteding, dit is door middel van inductie naar voren gekomen. Hier wordt duidelijk dat plaatsverbondenheid niet alleen met hoogtepunten, op positieve plekken plaatsvindt, maar ook met dieptepunten, op negatieve plekken (Fullilove, 1996; Low, 1992). Dit is in overeenstemming met Chawla (1992), die laat zien dat beiden mogelijk zijn.

Een ander element dat onderzocht is, is hoe vertrouwd iemand is op een plek. Hierbij was het van belang dat de participant de plek kent, door middel van sociale contacten en bekende structuren (Fullilove, 1996). Dit is niet zo zeer van toepassing op de onderzochte doelgroep, ex-gedetineerden. In de data kwam naar voren dat juist doordat er bestaande sociale contacten en bekende structuren op een locatie zijn, de ex-gedetineerden hier niet meer heen willen, om het verleden los te laten en ergens anders opnieuw te beginnen.

Riger en Lavrakas (1981, in Scannell & Gifford, 2010) hebben aangegeven dat er drie fysieke aspecten meespelen bij de plaatsverbondenheid: tijd op locatie, toekomstplannen en eigendommen. Geen van deze factoren komen in de data vóór detentie naar voren. Tijd op een locatie lijkt niet belangrijk te zijn voor plaatsverbondenheid van ex-gedetineerden. Doordat er gebeurtenissen in het leven van de ex-gedetineerden zijn voorgekomen die het leven drastisch hebben veranderd, spelen deze gebeurtenissen een grotere rol in de plaatsverbondenheid dan de tijd die doorgebracht is op de locatie. Dit is in tegenspraak met Hay (1998), die aangeeft dat de lengte van het verblijf effect heeft op de plaatsverbondenheid. Toekomstplannen komen wel veelvuldig voor in de onderzochte data en worden belangrijk geacht in de plaatsverbondenheid van ex-gedetineerden nadat ze terug zijn gekeerd in de samenleving.

Met deze informatie kan de onderzoeksvraag beantwoord worden: Wat is de plaatsbeleving van ex-gedetineerden nadat ze zijn teruggekeerd in de samenleving ten opzichte van vóór detentie? Het is duidelijk dat vóór detentie ervaringen en dieptepunten belangrijk zijn. Daarnaast komt hier naar voren dat men vaak vóór detentie een bepaald sociaal netwerk had, waar ná detentie niet meer op teruggevallen wil/kan worden. Ná detentie is het voor de ex-gedetineerden belangrijker om iets te realiseren op een plek wil men er zich verbonden tot voelen. Dit staat vaak in relatie met dagbesteding. Daarnaast spelen sociale contacten en bekende structuren minder een rol omdat men aangeeft liever opnieuw ergens te beginnen en de plek van het criminele verleden achter zich te laten. In de data is het hebben van toekomstplannen een factor die plaatsverbondenheid versterkt. De duur van verblijf op een plek heeft bij ex-gedetineerden geen relatie met plaatsverbondenheid zoals weergegeven in de onderzochte verhalen.

5.1 Aanbevelingen

Voor verder onderzoek zou het interessant zijn om dit onderzoek te herhalen met semigestructureerde diepte-interviews om te kijken of dezelfde conclusies getrokken kunnen worden. Daarnaast zou de connectie tussen dagbesteding en plaatsverbondenheid nader onderzocht kunnen worden. Voor de Exodushuizen en andere stichtingen werkzaam met ex-gedetineerden zou het interessant zijn om actiever te focussen op de dagbesteding van ex-gedetineerden om op die manier de nazorg en het re-integratieproces te verbeteren.

6. Bronnenlijst

- Albright, S., & Denq, F. (1996). Employer attitudes toward hiring ex-offenders. *Prison Journal*, 76(2), 118-137.
- Altman, L., & Low, S.M. (1992). *Place attachment*. 253-278, New York. In Scannell, L., & Gifford, R. (2010). Defining place attachment: A tripartite organizing framework. *Journal of environment psychology*, 30, 1-10.
- Brown, B., & Perkins, D.D. (1992). *Place attachment*. Plenum press: New York.
- Brown, B., Brown, G. & Perkins, D.D. (2003). Place attachment in a revitalizing neighborhood: individual and block levels of analysis. *Journal of Environmental Psychology*, 23, 259-271.
- CAW (2012). Afterprison: Verlaat de gevangenis, neem een kanskaart. Geraadpleegd op 7 april via http://www.caw.be/sites/caw/files/artikel_caw_afterprison_0.pdf
- Chawla, L. (1992) Childhood Place Attachments. *Journal of Environmental Psychology*, 25, 67–86.
- De Instap (2018). *Wat doet De Instap? En waarom?* Geraadpleegd op 5 mei 2018 via <http://deinstap.org/over-de-instap/wat-wij-doen/>
- De vuurbloem (2013). *Getuigenis Peter. Een zeer bijzondere getuigenis*. Geraadpleegd op 7 april via http://www.devuurbloem.be/publicaties/Getuigenis_Peter2.pdf
- De wereld morgen (2001). *Gevangen mogen ook denken: ex-gedetineerden aan het woord*. Geraadpleegd op 5 april via <http://www.dewerldmorgen.be/artikels/2012/08/02/gevangenen-mogen-ook-denken-ex-gedetineerde-aan-het-woord>
- De werk markt (2014). *Meer eigen verantwoordelijkheid ex-gedetineerden voor re-integratie naar de maatschappij*. Geraadpleegd op 13 mei 2018 via <http://www.dewerkmarkt.nl/meer-eigen-verantwoordelijkheid-ex-gedetineerden-voor-re-integratie-naar-de-maatschappij/>
- Exodus (2018a). *Contact*. Geraadpleegd op 4 mei via <https://www.exodus.nl/contact>
- Exodus (2018b). *De samenleving laat het verleden maar moeilijk los*. Geraadpleegd op 3 april via <https://www.exodus.nl/verhalen/de-samenleving-laat-het-verleden-maar-moeilijk-los>
- Exodus (2018c). *De start van een nieuwe leven*. <https://www.exodus.nl/verhalen/de-start-van-een-nieuw-leven>
- Exodus (2018d). *Ga naar school, je hebt een diploma nodig*. Geraadpleegd op 3 april via <https://www.exodus.nl/verhalen/%E2%80%9Cga-naar-school-je-hebt-een-diploma-nodig%E2%80%9D>
- Exodus (2018e). *Geen controle meer, maar belangstelling*. Geraadpleegd op 3 april via <https://www.exodus.nl/verhalen/geen-controle-meer-maar-belangstelling>
- Exodus (2018f). *Het gaat mij écht lukken*. Geraadpleegd op 3 april via <https://www.exodus.nl/verhalen/%E2%80%9Chet-gaat-me-%C3%A9cht-lukken%E2%80%9D>
- Exodus (2018g). *Hulp tijdens en na detentie*. Geraadpleegd op 29 maart via <https://www.exodus.nl>
- Exodus (2018h). *Ik blijf doorgaan, iedere dag*. Geraadpleegd op 3 april via <https://www.exodus.nl/verhalen/ik-blijf-doorgaan-iedere-dag>
- Exodus (2018i). *Ik wil er alles aan doen om een goede vader te zijn*. Geraadpleegd op 3 april via <https://www.exodus.nl/verhalen/ik-wil-er-alles-aan-doen-om-een-goede-vader-te-zijn>
- Exodus (2018j). *In de gevangenis nam ik het besluit om te veranderen*. Geraadpleegd op 3 april via <https://www.exodus.nl/verhalen/de-gevangenis-nam-ik-het-besluit-om-te-veranderen>
- Exodus (2018k). *Ik weet niet waarom ik zo ongeduldig was*. Geraadpleegd op 3 april via <https://www.exodus.nl/verhalen/%E2%80%9Cik-weet-niet-waarom-ik-zo-ongeduldig-was%E2%80%9D>
- Exodus (2018l). *Mijn dochtertje is een groot geschenk*. Geraadpleegd op 3 april via <https://www.exodus.nl/verhalen/%E2%80%9Cmijn-dochtertje-een-groot-geschenk%E2%80%9D>

- Exodus (2018m). *Veranderen kan, het is echt mogelijk*. Geraadpleegd op 3 april via <https://www.exodus.nl/verhalen/veranderen-kan-het-%C3%A9cht-mogelijk>
- Feldman, R.M. (1990). Settlement identity: psychological bonds with home places in a mobile society. *Environment and behavior*, 22, 183-229.
- Fried, M. (1963). *Grieving for a lost home*. In: Scannell, L., & Gifford, R. (2010). Defining place attachment: A tripartite organizing framework. *Journal of environment psychology*, 30, 1-10.
- Fullilove, M. T. (1996). Psychiatric implications of displacement: contributions from the psychology of place. *American Journal of Psychiatry*, 153, 1516–1523.
- Hay, R. (1998). Sense of place in developmental context. *Journal of environmental psychology*, 18, 5-29.
- Hewson, C. (2008). *Internet-mediated research as an emergent method and its potential role in facilitating mixed methods research*. In S. Hesse-Biber & P. Leavy (Eds.) *The Handbook of Emergent Methods* (1-55). Guildford Press.
- Hidalgo, C.M. & Hernandez B. (2001). Place attachment: conceptual and empirical questions. *Journal of Environmental psychology*, 21, 273-281
- Kasarda, J.D., & Janowitz, M. (1974). Community attachment in mass society. *American sociological review*, 39, 328-339 In: Scannell, L., & Gifford, R. (2010). Defining place attachment: A tripartite organizing framework. *Journal of environment psychology*, 30, 1-10.
- Kennisplein, de Ervaringsdeskundige (2005). *Recht van spreken*. Geraadpleegd op 7 april via <http://www.deervaringsdeskundige.nl/verhalen/2015/september/02/recht-van-spreken.aspx>
- Longhurst, R. (2003). *Semi-structured Interviews and Focus Groups*. In *Key Methods in Geography*, ed. Nicholas J. Clifford and Gill Valentine, 117-132. Thousand Oaks, Ca: Sage Publications, Inc.
- Mann, C., & Stewart, F. (2000). *Internet communication and qualitative research*. Thousand Oaks. London; Sage
- In Whitehead, L. C. (2007). Methodological and ethical issues in Internet-mediated research in the field of health: An integrated review of the literature. *Social science & medicine*, 65(4), 782-791.
- Manzo, L.C. (2003). Beyond house and haven: toward a revisioning of emotional relationship with places. *Journal of Environmental Psychology*, 23, 47-61.
- Manzo, L. C. (2005). For better or worse: exploring multiple dimensions of place meaning. *Journal of Environmental Psychology*, 25, 67–86.
- Naan, C., Draine, A.R., Frazier J. & Sinha, J.W. (2008). Ex-prisoners' re-entry: An emerging Frontier and a social work challenge. *Journal of policy practice*, 7(2-3), 178-198.
- Rekenkamer Amersfoort & Nederlands Studiecentrum criminaliteit en rechtshandhaving (2017). *Nazorg: terugkeer van ex-gedetineerden in de Amersfoortse samenleving*.
- Riger, S., & Lavrakas, P. J. (1981). Community ties: patterns of attachment and social interaction in urban neighborhoods. *American Journal of Community Psychology*, 9, 55–66. In: Scannell, L., & Gifford, R. (2010). Defining place attachment: A tripartite organizing framework. *Journal of environment psychology*, 30, 1-10.
- Rijksoverheid (2018). *Recidieven verminderen*. Geraadpleegd op 10 mei 2018 via <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/recidive/verminderen-recidive>
- Scannell, L., & Gifford, R. (2010). Defining place attachment: A tripartite organizing framework. *Journal of environment psychology*, 30, 1-10.
- Sharf, B.F. (1999). Beyond Netiquette: The ethics of doing naturalistic discourse research on the internet. *Doing internet research: critical issues and methods for Examining the Net*. 243-256.
- Shumaker, S. A., & Taylor, R. B. (1983). Toward a clarification of people-place relationships: A model of attachment to place.
- Stichting Blokhuispoort (2014). *Gevangen in De Blokhuispoort*. Geraadpleegd op 7 april via <https://www.blokhuispoort.nl/huis-van-bewaring/gedetineerde-vertelt/>

- Stockols, D., & Shumaker, S.A. (1981). People in places: a transactional view of settings. In: Scannell, L., & Gifford, R. (2010). Defining place attachment: A tripartite organizing framework. *Journal of environment psychology*, 30, 1-10.
- RTV Noord (2016). *Ex-gedetineerde: 'Dit is om weer terug te keren maatschappij'*. Geraadpleegd op 7 april via <https://www.rtvnoord.nl/media/57478/Ex-gedetineerde-Dit-is-heel-belangrijk-om-weer-terug-te-keren-in-de-maatschappij>
- Vier weken voorwaardelijk (2013). *Elke dag in een gevangenis, is een dag teveel*. Geraadpleegd op 7 april via <https://4wekenvoorwaardelijk.wordpress.com/>
- Visscher, J. (2017). *Ex-gevangenen moeten het vaak alleen rooien*. Reformatorisch dagblad, 7-10-2017.
- Whitehead, L. C (2007). Methodological and ethical issues in Internet-mediated research in the field of health: An integrated review of the literature. *Social science & medicine*, 65(4), 782-791.

7. Bijlagen

Bijlage 1: Interview guide + toestemmingsformulier

Onderzoekers bieden de participant een kopje koffie/thee aan.

Introductie:

Allereerst bedankt dat u wilt meedoen aan dit interview. Wij zijn Lyn Möhlmann en Wessel Posthuma en wij zitten in het laatste jaar van de studie Sociale Geografie en Planologie aan de Rijksuniversiteit Groningen. Voor ons afstudeerproject doen wij onderzoek naar waarom mensen zich verbonden voelen met plekken nadat ze tijdelijk buiten de samenleving hebben gestaan. Daarnaast zijn we benieuwd naar waar en de manier waarop u zich thuis voelde en voelt voor, tijdens en na uw tijd in detentie. Door u te interviewen hopen wij een beter beeld te krijgen van de situatie van ex-gedetineerden. We zouden van dit interview graag een geluidsopname willen maken zodat de betekenis van uw woorden niet per ongeluk verdraaid wordt. Op deze manier kunnen wij het interview meermaals luisteren en hierdoor veranderen wij uw woorden niet onbewust. Als u akkoord gaat met de geluidsopname dat zal deze opname veilig bewaard worden op een computer met een wachtwoord in een afgesloten bestand met wederom een wachtwoord. De geluidsopname is alleen toegankelijk voor ons en onze studiebegeleiders. Na vier maanden zullen de opnames weer verwijderd worden. Heeft u hier bezwaar tegen? Wij zullen uw naam niet noemen in ons verslag, tenzij u dat graag zou willen. Dit om uw privacy te waarborgen. U mag zelf bepalen of u de vragen die we stellen wilt beantwoorden en u mag te allen tijde stoppen met het interview. Daarnaast is het altijd mogelijk om na het interview aan te geven dat u wilt stoppen met deelnemen aan het onderzoek zonder dat u hier een verklaring voor hoeft te geven, dit kan tot 2 weken na het interview. Heeft u op dit moment nog vragen voor ons? We hebben een toestemmingsformulier opgesteld waarin u de keuzes kunt aangeven, zullen we die even doornemen?

“Toestemmingsformulier invullen Zie Bijlage 1.”

Heeft u voordat we beginnen nog vragen of opmerkingen over het interview?

Algemene vragen

1. Zou u iets over uzelf kunnen vertellen?
 - Waar komt u vandaan?
 - Waar bent u opgegroeid?
 - Wat houdt u bezig in het dagelijks leven?

Voor detentie

- Zou u ons kunnen vertellen welke plekken voor u belangrijk waren voor detentie?
Wilt u deze plekken aangeven op deze kaart (Maptionnaire)?

Als het antwoord thuis is dan:

2. U heeft net aangegeven waar u woonde, kunt u uw thuis voor detentie beschrijven?
 - Waarom is uw voormalig thuis belangrijk voor u?
 - Als antwoord kort is: zou u daar een voorbeeld van willen geven?

3. Waarom voelde u zich thuis op deze plek?
 - Waardoor kwam dat?
 - Voelde u zich vertrouwd op deze plek?
 - Voelde u zich veilig op die plek?
 - Waardoor kwam dat?
 - Dus als ik het goed begrijp dan”
 - Doorvragen als het niet duidelijk is waarom hij/zij zich thuis voelde op die plek

4. Wat heeft u hier beleefd?
 - Grote gebeurtenissen (dieptepunten/hogtepunten)
 - Zou u daar een voorbeeld van kunnen geven?

5. Als u denkt aan de ervaringen die u heeft aan uw voormalig thuis, zijn die dan vooral positief of negatief?
 - Kunt u daarover iets meer vertellen?

6. Had uw leven een bepaalde structuur?
 - Hoe speelde uw voormalig thuis hierin een rol?

7. Met wie was u vooral op deze plek
 - Wat betekenden deze personen voor u?
 - Kreeg u wel eens visite?
 - Wie kwamen er op visite? Waarom?
 - In hoeverre bepaalde de mensen om u heen of u zich thuis voelde op die plek?
 - Kunt u daar wat meer over vertellen?

8. Hoe was de relatie tussen u en uw burenen?
 - Zo ja: Vond u die relatie waardevol?
 - Zo nee: had u hier geen behoefte aan?
 - Waarom?

9. In hoeverre bepaalden voorwerpen en bezittingen of u zich thuis voelde op die plek?

10. Dus als ik het goed begrijp dan

Als het antwoord andere plekken zijn:

3. Kunt u deze plek voor ons omschrijven?

4. Waarom is deze plek belangrijk voor u?

5. Met wie bent u vooral op deze plek?
 - Wat betekenen deze personen voor u?
 - Is dit een ontmoetingsplek of is het toevallig dat de personen hier zijn?
 - Kunt u hier wat meer over vertellen?

6. Wat heeft u op deze plek beleefd?

- Grote gebeurtenissen (hoogtepunten/dieptepunten)
- Wilt u dit toelichten/ kunt u daar een voorbeeld van geven?

7. Als u denkt aan ervaringen op deze plek, zijn die dan zowel positief of negatief?

- Zou u dat verder toe kunnen lichten?

8. Voelt u zich op uw gemak / vertrouwd op deze plek?

- Waardoor komt dit?
- Heeft u het gevoel dat u de plek goed kent?
- Waardoor komt dit?
- In hoeverre voelt u zich veilig op deze plek?
- Kunt u dit toelichten?

9. Er zit vaak een reden voor het bezoeken van een plaats, dit is vaak een manier om behoeften te voorzien. Voorbeelden zijn: eten, drinken, onderdak en rust. Zijn dit ook redenen dat u deze plek bezocht?

- Waarom wel/niet?
- Een plek kan ook andere behoeften voorzien, dit zou kunnen zijn contacten met vrienden en familie of het gevoel dat je ergens bij hoort. Zijn dit ook redenen dat u deze plek bezocht?
- Waarom wel/niet?
- Het kan ook een plek zijn waar je jezelf kan ontwikkelen en waar je respect krijgt van anderen en jezelf kunt zijn. Heeft u ook het gevoel dat u dat op deze plek kreeg?
- Waarom wel/niet?

10. Dus als ik het goed begrijp dan

- Wilt u daar nog wat aan toevoegen?

In detentie

Ik zou u nu een aantal vragen willen stellen over uw tijd in detentie, daarbij wil ik u een aantal vragen stellen over uw eigen ruimte binnen de instelling. Wat vindt u een prettige term? (Voorbeeld: kamer, 'binnen', cel, etc.)

1. Hoelang heeft u buiten de maatschappij gestaan?
2. Hoe zag uw kamer eruit?
 - Moest u deze ruimte delen?
3. Onderscheidde uw ruimte zich van de ruimte van andere gedetineerden?
 - Waardoor kwam dat?
 - In hoeverre bepaalden voorwerpen en bezittingen de ruimte?
4. Voelde uw kamer aan als uw eigen plek?
 - Waarom wel/niet?
5. Had u een bepaalde groep mensen waar u veel mee optrok ten tijde van detentie?
 - Kunt u mij daar wat over vertellen?

6. Heeft u zich op uw gemak gevoeld ten tijde van uw detentie?
 - Waardoor kwam dat?
 - Hebben die mensen waar u over vertelde bijgedragen aan vertrouwd gevoel?
7. Als u terug denkt aan het leven in detentie wat voor gevoelens roept dat bij u op?
8. Dus als ik het goed begrijp dan...
 - Wilt u hier nog wat aan toevoegen?

Na detentie

1. Wat is op dit moment uw vaste verblijfplaats?
2. Zou u ons kunnen vertellen welke plekken voor u belangrijk waren na detentie?
 - Wilt u deze plekken aangeven op deze kaart (Maptionnaire)?

Als het antwoord andere plekken zijn (dan die verblijfplaats):

3. Kunt u deze plek voor ons omschrijven?
4. Waarom is deze plek belangrijk voor u?
5. Met wie bent u vooral op deze plek?
 - Wat betekenen deze personen voor u?
 - Is dit een ontmoetingsplek of is het toevallig dat de personen hier zijn?
 - Kunt u hier wat meer over vertellen?
6. Wat heeft u op deze plek beleefd?
 - Grote gebeurtenissen (hoogtepunten/dieptepunten)
 - Wilt u dit toelichten/ kunt u daar een voorbeeld van geven?
7. Als u denkt aan ervaringen op deze plek, zijn die dan zowel positief of negatief?
 - Zou u dat verder toe kunnen lichten?
8. Voelt u zich op uw gemak / vertrouwd op deze plek?
 - Waardoor komt dit?
 - Heeft u het gevoel dat u de plek goed kent?
 - Waardoor komt dit?
 - In hoeverre voelt u zich veilig op deze plek?
 - Kunt u dit toelichten?
9. Er zit vaak een reden voor het bezoeken van een plaats, dit is vaak een manier om behoeften te voorzien. Voorbeelden zijn: eten, drinken, onderdak en rust. Zijn dit ook redenen dat u deze plek bezocht?
 - Waarom wel/niet?
 - Een plek kan ook andere behoeften voorzien, dit zou kunnen zijn contacten met vrienden en familie of het gevoel dat je ergens bij hoort. Zijn dit ook redenen dat u deze plek bezocht?
 - Waarom wel/niet?

- Het kan ook een plek zijn waar je jezelf kan ontwikkelen en waar je respect krijgt van anderen en jezelf kunt zijn. Heeft u ook het gevoel dat u dat op deze plek kreeg?
- Waarom wel/niet

10. Dus als ik het goed begrijp dan

- wilt u daar nog wat aan toevoegen?

Als het antwoord de vaste verblijfplaats is dan:

3. U heeft net aangegeven waar u verblijft, kunt u uw verblijf plaats na detentie beschrijven?
 - Is deze huidige verblijfplaats belangrijk voor u?
 - Als antwoord kort is: zou u daar een voorbeeld van willen geven?
4. Voelt u zich thuis op deze plek?
 - Waarom wel/niet?
 - Voelt u zich vertrouwd op deze plek?
 - Waarom wel/niet?
 - Voelt u zich veilig op die plek?
 - Waarom wel/niet?
 - Dus als ik het goed begrijp dan”
 - Doorvragen als het niet duidelijk is waarom hij/zij zich thuis voelde op die plek
5. Wat heeft u hier beleefd?
 - Grote gebeurtenissen (dieptepunten/hogtepunten)
 - Zou u daar een voorbeeld van kunnen geven?
6. Als u denkt aan de ervaringen die u heeft aan uw huidige verblijfplaats, zijn die dan vooral positief of negatief?
 - Kunt u daarover iets meer vertellen?
7. Bent u graag op uw huidige verblijfplaats?
 - Waarom wel/niet?
8. Heeft uw leven een bepaalde structuur?
 - Hoe speelt uw huidige verblijfplaats hierin een rol?
9. Met wie bent u vooral op deze plek?
 - Wat betekenen deze personen voor u?
 - Krijgt u wel eens visite?
 - Als Ja: Wie komen er op visite? Waarom?
 - In hoeverre bepalen de mensen om u heen of u zich thuis voelt op die plek?
 - Kunt u daar wat meer over vertellen?
10. Hoe is de relatie tussen u en andere mensen in uw omgeving?
 - Zo ja: Vindt u die relatie waardevol?

- Zo nee: heeft u hier geen behoefte aan?
- Waarom?

11. In hoeverre bepaalden voorwerpen en bezittingen of u zich thuis voelt op die plek?

12. Er zit vaak een reden voor het bezoeken van een plaats, dit is vaak een manier om behoeften te voorzien. Voorbeelden zijn: eten, drinken, onderdak en rust. Zijn dit ook redenen dat u op deze plek verblijft?

- Waarom wel/niet?
- Een plek kan ook andere behoeften voorzien, dit zou kunnen zijn contacten met vrienden en familie of het gevoel dat je ergens bij hoort. Zijn dit ook redenen dat u op uw huidige verblijfplaats bent?
- Waarom wel/niet?
- Het kan ook een plek zijn waar je jezelf kan ontwikkelen en waar je respect krijgt van anderen en jezelf kunt zijn. Heeft u ook het gevoel dat u dat op deze plek krijgt?
- Waarom wel/niet?

13. Dus als ik het goed begrijp dan ...

- Wilt u daar nog wat aan toevoegen.

Afsluiting

We hebben nu een aantal plekken besproken die belangrijk voor u waren/zijn. Deze plekken heeft u ook aangegeven op de kaart. Het is duidelijk voor ons waarom deze plekken belangrijk voor u zijn.

- Wilt u hier nog iets aan toevoegen?
- Heeft u verder nog vragen of opmerkingen?

Dan hebben wij alle vragen gesteld die wij wilden stellen. Wij zullen dit gesprek zoals eerder aangegeven gebruiken voor ons onderzoek. Hiervoor zullen wij de geluidsopname of aantekeningen opnieuw luisteren en uittypen. Nogmaals heel erg bedankt voor dit gesprek. Het is waardevol dat u tijd heeft vrijgemaakt om met ons te praten. U heeft ons ontzettend geholpen. Wij betalen het kopje koffie voor u.

Toestemmingsformulier

Onderzoek: home-making after institutionalisation & plaatsverbondenheid

Doel: Voor ons afstudeerproject doen wij onderzoek naar waarom mensen zich verbonden voelen met plekken nadat ze tijdelijk buiten de samenleving hebben gestaan. Daarnaast zijn we benieuwd naar de manier waarop u zich thuis voelde en voelt voor, tijdens en na uw tijd in detentie.

- Ik heb het doel gelezen en begrijp waar het onderzoek over gaat.
- Ik heb de mogelijkheid gehad om vragen te stellen over het onderzoek en ben tevreden over de gegeven antwoorden.
- Ik begrijp dat deelnemen aan het onderzoek vrijwillig is en dat ik het recht heb om mijzelf terug te trekken uit het onderzoek tot twee weken na het interview. Hierbij hoeft ik geen verklaring af te leggen.
- Ik begrijp dat mijn deelname in dit onderzoek vertrouwelijk is. Zonder mijn voorafgaande toestemming zal geen enkel materiaal dat mij zou kunnen identificeren gebruikt worden in het onderzoek.
- Ik begrijp dat de data gebruikt kan worden in het onderzoek en dat de uitkomsten van het onderzoek gepresenteerd zullen worden.
- Ik begrijp dat alle informatie die ik geef veilig wordt bewaard. De bewaring van de informatie zal gebeuren op een wachtwoord beveiligd document op een wachtwoord beveiligde computer.

Omcirkel JA of NEE om elke van de volgende zinnen:

Ik ga ermee akkoord dat het interview als spraakopname wordt opgenomen JA / NEE

Ik wens anoniem te blijven in het onderzoek JA / NEE

Als het antwoord JA is

Mijn eerste naam mag gebruikt worden voor dit onderzoek JA / NEE

OF

Een eigen gekozen pseudoniem (willekeurige andere naam) kan gebruikt worden in dit onderzoek JA / NEE

“Ik ga akkoord met de deelname aan dit individuele interview en bevestig de ontvangst van een kopie van dit toestemmingsformulier.”

Handtekening van de deelnemer: _____ Datum: _____

“Ik ga akkoord met de voorwaarden die in het toestemmingsformulier gesteld zijn en zorg ervoor dat er geen schade wordt toegebracht aan de deelnemer tijdens en na dit onderzoek.”

Handtekening van de onderzoeker: _____ Datum: _____

Mocht u de aantekeningen van dit onderzoek als kopie gestuurd wil hebben vult u dan een mogelijkheid in om met u in contact te komen: _____

Bijlage 2: zoektermen dataverzameling

Zoekterm	Aantal resultaten	Waarom niet geschikt?
Plaatsverbondenheid en ex-gedetineerden	6	Geen enkel resultaat dat de stem van de ex-gedetineerde weergaf.
Plaatsverbondenheid en ex-gevangenen	6	" "
Belangrijke plekken ex-gedetineerden	34000	Veel resultaten die gericht zijn op het gevangeniswezen zelf en de werknemers.
Belangrijke plekken ex-gevangen	86000	" "
Ex-gedetineerden en wonen	47600	Resultaten gericht op het beleid omdend huisvesting
Ex-gevangenen en wonen	47200	" "

Zoekterm	Aantal resultaten	Wel of niet relevant
Interviews met ex-gedetineerden	35000	Bij de eerste 10 zoekresultaten zaten er 3 bronnen bij die geschikt leken voor analyse
Verhalen van ex-gedetineerden	35000	Bij de eerste 10 zoekresultaten zaten er 5 bronnen bij die geschikt leken voor analyse

Bijlage 3: Kenmerken participanten

Naam	Leeftijd op moment interview	Bron
Samuel	Onbekend	Exodus (2018j)
Ralph	Onbekend	Exodus (2018i)
Ronald	36	Exodus (2018b)
Chantal	26	Exodus (2018l)
Lenny	53	Exodus (2018e)
Yvonne	58	Exodus (2018h)
Henk	60	Exodus (2018m)
Sarina	20	Exodus (2018d)
Abdel	29	Exodus (2018k)
Jagat	34	Exodus (2018f)
Erik-Jan	48	Exodus (2018c)
Arthur	45	De wereld morgen (2001)
Ronny	50	CAW (2012)
Dick*	40-er	Rekenkamer Amersfoort & Nederlands studiecentrum criminaliteit en rechtshandhaving (2017)
Johan*	40-er	Rekenkamer Amersfoort & Nederlands studiecentrum criminaliteit en rechtshandhaving (2017)
Jordy*	40-er	Rekenkamer Amersfoort & Nederlands studiecentrum criminaliteit en rechtshandhaving (2017)
Gerrit*	Midden 20	Rekenkamer Amersfoort & Nederlands studiecentrum criminaliteit en rechtshandhaving (2017)
Sander*	Midden 40	Rekenkamer Amersfoort & Nederlands studiecentrum criminaliteit en rechtshandhaving (2017)
Bertrand	47	Stichting Blokhuispoort (2014)
Hillebrand	57	Stichting Blokhuispoort (2014)
Bart*	Onbekend	vier weken voorwaardelijk (2013)
Mark*	Onbekend	De ervaringsdeskundige (2015)
Erik	Onbekend	RTV Noord (2014)
Peter	Onbekend	De vuurbloem (2013)

*pseudoniemen

Bijlage 4: code-tree voor data-analyse

Thema's	Codes – Deductief	Codes – Inductief
Plekken	Thuis	Gevangenis
		Woning
		Anders
	Andere Omgevingen	Exodushuis
		Kerk
		Anders
In-place experiences	Individueel	
	Collectief	
	Ervaringen	
	Hoogtepunten	
	Dieptepunten	
		Dagbesteding
Vertrouwen op een plek	Bekende structuren	
	Bekende sociale contacten	
		Onbekende sociale contacten
		Ontbreken van sociale contacten